

*Vejby-Tibirke Selskabet handler ikke bare om historieskrivning,
men også om områdets nutid og fremtidige udvikling.*

*Derfor har årbogsudvalget bedt biolog Ida Dahl-Nielsen
redegøre for Amtets planer omkring Arresø*

Lavvandet sø i Holløse Bredning

en del af Arresøplanen

Af Ida Dahl-Nielsen

Arresøens tilstand skal forbedres, så der igen kommer et varieret dyre- og planteliv i søen. Et af tiltagene er etablering af lavvandede søer i oplandet. I Holløse Bredning er der planlagt en lavvandet sø.

Arresøen - en grøn spand maling om sommeren

Det er en kendsgerning at Danmarks største sø, Arresøen er meget forurenet; så forurenet, at der stort set ikke er nogle rovfisk i søen. De kan nemlig ikke se deres bytte, fordi vandet er så uklart. Det uklare vand skyldes store mængder af alger, der specielt om sommeren blomstrer kraftig op på grund af mange næringsstoffer.

Det er især fosfor, der er den afgørende faktor for algernes vækst, og der er store mængder af dette næringsstof i søen. Igennem de sidste mange årtier er der blevet tilført rigtig store mængder fosfor til søen, og skal tilstanden i søen forbedres således, at der igen kan komme et alsidigt plante og dyreliv i søen, må belastningen af næringsstoffer bringes ned.

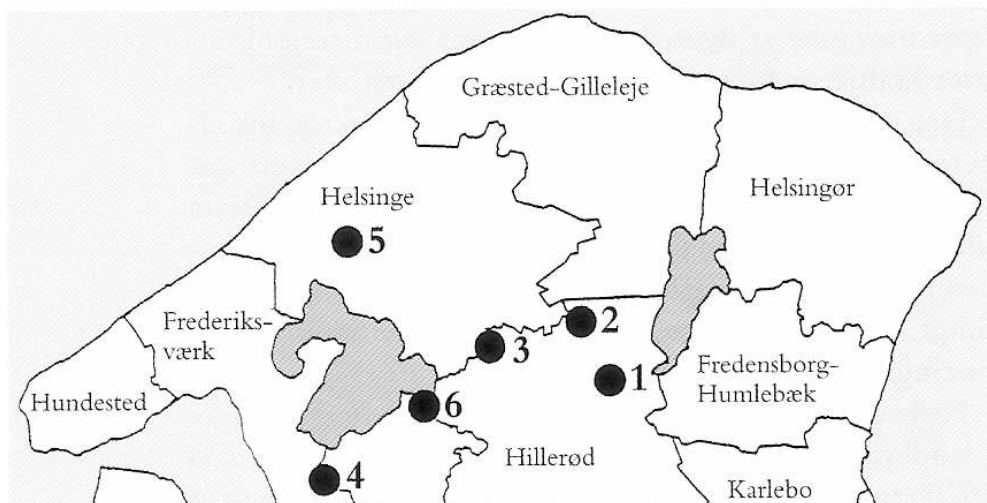
Forbedret rensning af byernes spildevand og ændringer i landbrugets produktionsmetoder, har siden midten af 1970'erne betydet en væsentlig nedgang i tilledningen af især fosfor til Arresø; men der er stadig et stykke vej igen. Derfor har Frederiksborg Amt i Regionplan 1993 vedtaget

en plan for, hvordan fosfortilførslen kan bringes ned på et acceptabelt niveau. Planen går ud på, at tilledningen inden år 2000 skal være bragt ned til omkring 6 tons fosfor. Men de ophobede mængder fosfor, der er i søens bund, er så store, at det derefter vil tage yderligere 20-30 år, før tilstanden i søen vil være acceptabel.

Tilledningen til Arresø har tidligere været oppe på næsten 100 tons om året, hvoraf en meget stor del stammede fra bysamfund, især Hillerød. Siden hen er tilførslen faldet betydeligt, således blev der i 1993 tilført ca 15 tons til søen.

Amtets plan for Arresø indebærer følgende tiltag, der skal begrænse fosfor tilledningen til søen: forbedret rensning af spildevandet fra byerne og fra enkeltejendommene samt ekstensivering af landbrugs driften, især på lavbunds arealer og de skrånende arealer ned til sø og vandløb. Men disse forhold er ikke nok til at gøre søen ren. Derfor skal der også etableres lavvandede søer i oplandet.

Figur 1. De seks områder, der skal etableres: 1. Strødam Enge 2. Solbjerg Engsø. 3. Alsonderup Enge. 4. Lyngby Mose. 5. Holløse Bredning. 6. Klemmemosen.

Søprojekter i Arresøens opland

Der er planer om at etablere i alt seks lavvandede søer i oplandet til Arresøen. Søerne skal forsinke vandtilførslen til Arresøen. Forsinkelsen betyder, at fosforet får tid til enten at bundfælde sig eller binde sig i mere eller mindre uopløste uorganiske forbindelser eller i planter og mikroorganismer. Derudover er søerne med til at skabe flere vådområder - en naturtype, der inden for de sidste 100 år har været i tilbagegang.

Søerne er valgt ud fra gamle kort fra 1855, som viser tidligere naturlige vådområder, og placeringen fremgår af figur 1. Den første sø, Solbjerg Eng sø ved Kagerup, blev etableret i 1993.

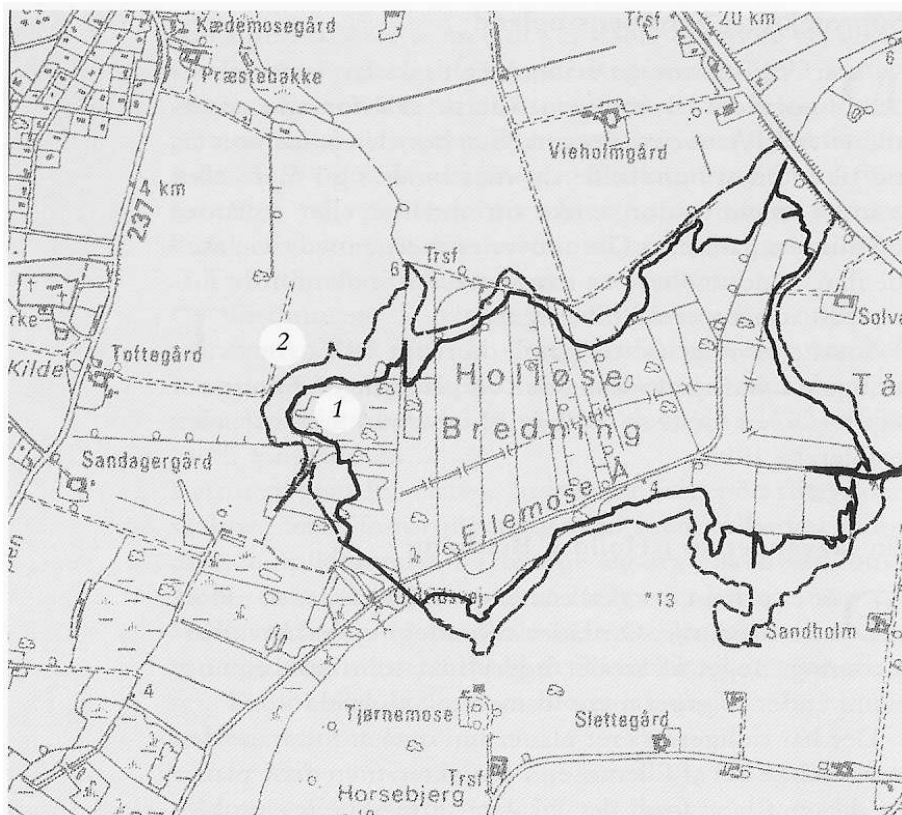
En lavvandet sø i Holløse Bredning

Det er planen der skal etableres en lavvandet sø i Holløse Bredning. Området anvendes i øjeblikket til afgræsning, noget af arealet ligger hen som braklægning, mens andet er groet mere til med pil, bjørneklo osv.

Der har tidligere været planer om også at inddrage den nordøstlige del af Ellemosen i projektet, men disse planer er droppet bl.a. fordi det vil give uoverskuelige problemer med Oltidsvejen, der i så fald ville komme til at ligge midt i den lavvandede sø. Heller ikke den sydvestlige del af den meget naturskønne mose vil blive berørt af projektet. Området her er præget af mose med birkeskov, pilebuske, enkelte græsningsarealer og tørvegrave, og her er flere sjældne planter og dyr.

Holløse Bredning var tidligere et stort vådområde, men de sidste mange årtier har området været afvandet. Der er bygget dæmninger langs åen, og el-pumper sørger i flere måneder af året for, at vandet ledes bort fra de bagvedliggende arealer og ud i åen.

Moser og enge udgjorde tidligere meget store dele af det danske land, men disse naturtyper er blevet meget sjældnere. I mange årtier opdyrkede vi stor set al den agerjord, der

Figur 2. Lavvandet sø i Hollose Bredning. 1-Søgrænse. 2-Påvirkningsgrænse.

kunne indlemmes i en intensiv landbrugsproduktion. Det skete omkring århundredskiftet efter devisen »Hvad udad tabes skal indad vindes«.

Hvad vi måske ikke var klar over på dette tidspunkt under inddæmning/ dræning af mose og engarealer, var deres betydning i naturens puslespil og store husholdning med næringsstoffer. De oversvømmede enge og lavvandede søer tilbageholdt store mængder næringsstoffer, som så kom kreaturerne - og dermed bønderne til gode når vandet trak sig naturligt tilbage og efterlod frodig græsvækst til hø og afgræsning. Dette system kan og må vi benytte os af igen i stedet for det nuværende, hvor vandet blot skynd-

somt pumpes væk og ledes hurtigt væk af snorlige kanaler/åer.

Projektet i Holløse Bredning er på mange måder en tilbageførsel til tidligere tiders arealanvendelse med flere vådområder. I praksis vil området i højere grad komme til at ligne naturen, og det, der var inden man i 1930'erne byggede diger og opsatte elpumper for at afvande området.

Helt konkret er der planer om at etablere en lavvandet sø med omkringliggende engarealer. Indtil videre foreligger der kun en forundersøgelse, men der vil på et senere tidspunkt blive udarbejdet en mere detaljeret projektbeskrivelse for etablering af en lavvandet sø i Holløse Bredning. Dette projektforslag vil blive sendt i høring.

Den planlagte sø vil få et areal på ca 58 ha, og rundt om søen vil der blive et knap 22 ha stort engområde. Søen vil få et vandspejl i kote 4.25 og gennemsnitsdybden vil blive 0,70 m.

Et fugle-Eldorado

Søen forventes at få et alsidigt dyre- og planteliv. Undervandvegetationen formodes at komme til at dække knap 1/3 af bundarealet, og vil være domineret af arter som blandt andet vandpest og vandaks. Der vil komme til at leve fredfisk som skaller og eventuelt nogle rovfisk som gedder. Fuglelivet vil blive meget varieret.

Man ser tit i forbindelse med etablering af nye søer, at der indfinder sig mange forskellige arter i starten, og at artsantallet klinger nogen af i løbet af et par år. Men der er ingen tvivl om, at området vil blive et fugleeldorado.

Søen forventes, når den efter nogle år har indfundet sig i en ligevægt, at kunne tilbageholde omkring 240 kg fosfor om året. Det svarer til ca 1/3 af det fosfor, der vil strømme til området. Beregninger viser, at de seks lavvandede søer i oplandet til Arresø tilsammen vil kunne tilbageholde godt 2 tons fosfor pr. år.

Udsigt over Ellemosen med Oldtidsvejen som ikke omfattes af projektet.

Holløse Bredning udgør terrænmæssigt et rimeligt hensigtsmæssigt areal, idet det er nogenlunde skålformet. Herved bliver det kun nødvendigt med dæmninger få steder bl.a. mod syd mod Ellemosen og Oldtidsvejen.

Ud over Oldtidsvejen er der en række andre forhold, der skal undersøges nærmere i forbindelse med en detailprojektering. Det gælder f.eks. påvirkning på omkring liggende arealer, forhold for en ejendom, der kommer til at ligge lavt mv.

Etableringen af søen vil ske i et samarbejde mellem Tisvilde Statsskovdistrikt (der hører ind under Skov- og Na-

turstyrelsen, Miljøministeriet) og Frederiksborg Amt. Stats-skovvæsenet vil stå for opkøb af arealerne og amtet står for projekteringen og udførelsen.

Projektet vil direkte komme til at berøre de knap 40 lodsejere, som har parceller i området. Landskabsafdelingen ønsker at få en konstruktiv dialog i gang med disse lodsejere.

Ida Dahl-Nielsen, biolog, Landskabsafdelingen, Frederiksborg Amt